LAUSUNTO

Helsinki 6.10.2021

TYÖ- JA ELINKEINOJAOSTO

Viite: Kirjallinen asiantuntijalausunto eduskunnan valtiovarainvaliokunnan työ- ja elinkeinojaosto

Asia: : HE 146/2021 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2022
Teema: Vuoden 2022 valtion talousarvioehdotuksen työllisyyden edistämisen määrärahat, toimenpiteet ja niiden vaikutusten arviointi (PL 32)

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry on valtakunnallisten sosiaali- ja terveysjärjestöjen kattojärjestö. SOSTE on sosiaali- ja terveyspoliittinen vaikuttaja ja asiantuntijajärjestö, joka rakentaa sosiaalisen hyvinvoinnin ja terveyden edellytyksiä yhteistyössä jäsenyhteisöjensä kanssa. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry:n varsinaisina jäseninä on yli 220 valtakunnallista sosiaali- ja terveysalan järjestöä ja yhteistyöjäseninä yli 70 muuta sosiaali- ja terveysalan toimijaa.

Lisätietoja: Erityisasiantuntija Päivi Kiiskinen, paivi.kiiskinen@soste.fi, 0400 516018

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

Vertti Kiukas
pääsihteeri

LAUSUNNON KESKEINEN SISÄLTÖ

- Hallituksen talousarvioesityksen mukainen elvyttävä ja kasvua tukeva finanssipolitiikan linja vuonna 2022 on perusteltu.
- Palveluvelan umpeen kuromiseksi sekä lisääntyneisiin palvelutarpeisiin vastaamiseksi työvoima- ja yrityspalveluiden määrärahaa on korotettava 50 miljoonalla eurolla. Korotus tulisi suunnata erityisesti palkkatuettuun työhön, työvoimakoulutukseen ja työhönvalmennukseen.
- Palkkatuen kokonaisuudistuksessa täysi palkkatuki (100 %) on säilytettävä järjestöjen ja säätiöiden erityistukena. Palkkatuen kriteerinä tulisi olla työttömyyden pituus sekä arvioitu pitkäaikaistyöttömyyden riski.
- Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanoon varattuja resursseja tulee arvioida uudelleen ja tarvittaessa määrärahaa on korotettava.

Finanssipolitiikan linja

Suomen talous on selvinnyt toistaiseksi varsin hyvin koronapandemiasta. Sekä talouden että työllisyyden toipuminen vuonna 2021 on tapahtunut vauhdilla ja tällä hetkellä näyttää siltä, että taloudellisesti kriisistä selvitään vähäisemmin vaurioin, kuin esimerkiksi 1990-luvun alun lamasta, globaalista finanssikriisistä tai eurokriisistä.

Valtiovarainministeriön talousennusteen mukaan vuonna 2022 taloudelliset olosuhteet jatkuvat suotuisina ja Suomen talous kasvaa lähes kolme prosenttia. Myös työllisyys lisääntyy, työllisyysaste nousee ja työttömyys alenee. Mikäli globaali taloussuhdanne jatkuu hyvänä myös vuonna 2023, on mahdollista, että hallitus tulee saavuttamaan sekä työllisyystavoitteensa että julkisen sektorin velkasuhteen vakauttamistavoitteensa.

Jo päätetyt työllisyystoimet parantavat jonkin verran mahdollisuuksia onnistua, mutta ennen kaikkea suotuisa kokonaiskysynnän kehitys meillä ja muualla ajaa tällä hetkellä talouden ja työllisyyden kasvua. Hallituksen talousarvioesityksen mukainen finanssipolitiikan linja on vuonna 2022 edelleen elvyttävä, mikä osaltaan tukee kasvua. Kun määrärahat kohdennetaan sellaisiin toimenpiteisiin, joilla talouden ja yhteiskunnan rakenteita vahvistetaan ja koronakriisin jättämiä jälkiä korjataan, elvyttävä finanssipolitiikan linja on perusteltu.

Talousarvion pääluokkaan 32 ja TEMin hallinnonalaan liittyviin kohtiin SOSTE esittää seuraavia huomioita:

Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (32.30.51)

Korona-aika vähensi asiakassuunnitelmien laatimista TE-palveluissa merkittävästi. Sosiaalibarometrin[1] vastausten perusteella vielä syksyllä 2020 työllistymis- ja aktivointisuunnitelmia tehtiin edelleen normaalia vähemmän. Suunnitelmavelka yhdistettynä koronan aikana vähennettyihin palveluihin on kasvattunut merkittävästi työttömien työnhakijoiden, erityisesti vaikeasti työllistyvien, palveluvelkaa.

Rakennetyöttömyys[2] oli elokuussa 186 320 henkilöä. Vaikeasti työllistyvien joukkoon on pudonnut 50 000 henkilöä lisää verrattuna vuoteen 2019. Pitkäaikaistyöttömyys on tuplaantunut. Pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste oli huomattavan matala jo ennen koronaa. Vuonna 2019 pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste[3] oli 13,7%, tippuen vuonna 2020 9,3 prosenttiin. Luvut kertovat osaltaan, että heikommassa työmarkkina-asemassa olevien palvelutarpeisiin ei ole kyetty vastaamaan riittävästi.

Hallitus on lisäämässä työvoimapalveluiden resursseja ja panostaa osatyökykyisten työllistämiseen, mutta edelleenkään tarvelähtöistä tukea ei tule olemaan tarjolla kaikille sitkeästi työttöminä oleville. Tämä on huolestuttavaa. Pohjoismainen työvoimapalvelumalli tulee myös tehostamaan työnhakijoiden ohjaamista heidän palvelutarpeensa mukaisiin palveluihin. Palveluiden kysynnän kasvua ei kuitenkaan ole huomioitu esityksessä. Myös perustettava osatyökykyisten työllistämisen erityistehtäväyhtiö tulee tarvitsemaan rinnalleen toimivan palvelujärjestelmän.

SOSTE esittää, että palveluvelan umpeen kuromiseksi sekä lisääntyneisiin palvelutarpeisiin vastaamiseksi työvoima- ja yrityspalveluiden määrärahaa on korotettava 50 miljoonalla eurolla. Korotus tulisi suunnata erityisesti palkkatuettuun työhön, työvoimakoulutukseen ja työhönvalmennukseen. Palkkatuen kokonaisuudistuksessa täysi palkkatuki (100 %) on säilytettävä järjestöjen ja säätiöiden erityistukena. Palkkatuen kriteerinä tulisi olla työttömyyden pituus sekä arvioitu pitkäaikaistyöttömyyden riski.

Työ- ja elinkeinotoimistojen toimintamenot (32.01.03)

Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin toimeenpanemiseksi työ- ja elinkeinotoimistojen ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana olevien kuntien henkilöstöä lisättäisiin

[1] Sosiaalibarometri 2021: Koronakriisi ja palvelujärjestelmän joustavuus https://www.soste.fi/sosiaalibarometri/sosiaalibarometri-2021/

[2] Findikaattori: Pitkäaikaistyöttömyys (Päivitetty 21.9.2021) https://findikaattori.fi/fi/37

[3] Lähde TEM ei-avoin data

lausuntokierroksella olleen esityksen mukaan hieman alle 1 200 henkilötyövuodella. Tämä edellyttää tarkoitukseen osoitettujen määrärahojen lisäämistä 70 miljoonalla eurolla vuodessa. Momentin määrärahasta onkin varattu 70 000 000 euroa pohjoismaisen työvoimapalvelumallin (RRF pilari3) toimeenpanoon osana elpymis- ja palautumissuunnitelmaa.

Pohjoismaisen työvoimapalvelumallin yksityiskohdat ovat vielä epäselvät. Lausuntopalautteessa nousi vahvasti esiin resursssien riittämättömyys. SOSTE kiinnitti omassa lausunnossaan huomiota siihen, että esityksessä henkilöstömäärä suhteutettiin vuoden 2019 tilanteeseen sekä työnhakijoiden että asiakaspalvelun henkilötyövuosien osalta, vaikka 2019 poikkeaa sekä edellisistä että seuraavista vuosista poikkeuksellisen matalan työttömien työnhakijoiden määränsä puolesta. SOSTE katsoo, että mallin toimeenpanoon varattuja resursseja tulee arvioida uudelleen ja tarvittaessa määrärahaa on korotettava.